

CENTRUM BEZPEČNOSTNÍCH A VOJENSKOSTRATEGICKÝCH STUDIÍ
UNIVERZITY OBRANY V BRNĚ

OPERAČNÍ PROSTŘEDÍ

IMPLIKACE PRO POUŽITÍ A ROZVOJ
OZBROJENÝCH SIL ČR 2019

JÁN SPIŠÁK A KOL.

OPERAČNÍ PROSTŘEDÍ
IMPLIKACE PRO POUŽITÍ A ROZVOJ OZBROJENÝCH SIL ČR
2019

JÁN SPIŠÁK A KOL.

BRNO 2020

AUTORSKÝ KOLEKTIV

Ing. Ján Spišák, Ph.D.

Ing. Zdeněk Petráš, Ph.D.

Ing. Tomáš Špok, Ph.D.

Ing. Richard Saibert, Ph.D.

Mgr. Marek Fiebich, M.A.

Tato odborná studie je dílčím výsledkem projektu *STRATAL - Strategické alternativy*, řešeného na Univerzitě obrany v Brně.

Centrum bezpečnostních a vojenskostrategických studií (CBVSS)

CBVSS je součástí Univerzity obrany a je dle zákona č. 111(1998 Sb., § 22 odst. 1, písm. c), vymezeno jako jiné pracoviště pro vzdělávání a tvůrčí činnost. Jeho posláním je zejména:

- Vědeckovýzkumná činnost v oblastech bezpečnostních studií, strategického leadershipu, vojenského umění, strategického řízení a obranného plánování, která je uskutečňována pro potřeby strategické úrovně rozhodování, řízení obrany státu a výstavby ozbrojených sil ČR.
- Příprava vojenských a civilních odborníků resortu ministerstva obrany a ozbrojených sil v odborných a kariérových kurzech (KGŠ, KVD).
- Expertní, publikační a popularizační činnost (mj. garantuje vydávání časopisů [Vojenské rozhledy](#) a [Obrana a strategie](#)).

ISBN 978-80-7582-309-0

ÚVOD

Publikace *Operační prostředí. Implikace pro použití a rozvoj ozbrojených sil ČR 2019* je aktualizací verze z roku 2019¹. Jejím cílem je poskytnout alternativní pohledy na trendy vývoje operačního prostředí, které budou mít zásadní vliv na rozvoj schopností ozbrojených sil České republiky ve výhledu nadcházejících 10 až 15 let. Záměrem publikace je také zohlednit nové jevy, jež se projevily v průběhu sledovaného roku 2019, a tím připravit podklad pro odbornou diskusi k nastavení podmínek koncepčního rozvoje schopností ozbrojených sil České republiky. Trendy vývoje operačního prostředí, tak jak jsou v tomto dokumentu zachyceny, vyjadřují dynamiku a utváření budoucích aspektů společnosti, mezinárodního vývoje, bezpečnostní politiky i způsobu válčení.

Publikace je zpracována na základě výsledků výzkumu a analýz Centra bezpečnostních a vojenskostrategických studií, s využitím dokumentů řešících předmětnou problematiku v rámci NATO a EU, poznatků z národních publikací vybraných zemí, mapujících stávající stav i předpokládaný vývoj operačního prostředí v zájmových geografických oblastech.

Operační prostředí (operating environment) je charakterizováno následovně:

„Operační prostředí je součástí bezpečnostního prostředí. Je prostorem zájmů vojenských a nevojenských, mezinárodních, nadnárodních, národních celků i dalších aktérů mezinárodního dění. Operační prostředí je tvořeno souborem (kombinací) činitelů, podmínek, okolností a vlivů určujících způsob použití ozbrojených sil a jejich schopností, které budou ovlivňovat rozhodování velitelů při plánování a vedení vojenských operací.“²

¹ SPIŠÁK, Ján a kol. *Operační prostředí: Implikace pro použití a rozvoj ozbrojených sil ČR 2018*. Brno: Univerzita obrany, 2019. ISBN 978-80-7582-094-5.

² AAP-06 NATO GLOSSARY OF TERMS AND DEFINITIONS (ENGLISH AND FRENCH) definuje operační prostředí následovně: „A composite of the conditions, circumstances, and influences that affect the employment of capabilities and bear on the decisions of the commander.“

STRATEGICKÝ KONTEXT

Vývoj operačního prostředí bude trvale determinován vývojem bezpečnostního prostředí, které konstantně vykazuje velkou míru nestability, nejistoty, komplexnosti a provázanosti jednotlivých hrozeb. Jeho významnými rysy zůstává výrazná míra nepoznatelnosti, vysoká míra globalizace a s tím související snížená možnost kontroly. Je zřejmé, že bezpečnostní prostředí se v posledním období viditelně zhoršuje, povaha hrozeb z něj vyplývajících vede k výraznému nárůstu rizik pro západní civilizaci. Některé skutečnosti, vyplývající z vývoje bezpečnostního prostředí, nebo národní zájmy jiných států mohou být v rozporu s národními zájmy, mohou je ohrožovat a stát se tak hrozbou, na niž bude muset stát a jeho ozbrojené síly reagovat.

Z pohledu celkového vývoje bezpečnostní situace ve světě bude zajišťování stability v prvé řadě založeno na principu účasti v zahraničních operacích krizového řízení, a to pod vedením NATO, EU, OSN nebo v ad-hoc koalicích. Tento princip vychází z potřeby rychle a efektivně řešit vznik krizových situací ohrožujících lokální bezpečnostní situaci a to dříve než tato lokální bezpečnostní krize naroste do dimenzí rozsáhlejšího konfliktu, který může přerůst hranice daného regionu a zasáhnout případně i teritorium zemí euro-atlantické zóny.³

S ohledem na strategický kontext, mimo již dříve uvedené oblasti, je nutné zdůraznit níže představené aspekty.

GLOBALIZACE A GLOBÁLNÍ BEZPEČNOSTNÍ VÝZVY

Analýza bezpečnostního prostředí⁴ ukazuje, že kritickým faktorem, který bude mít zásadní dopad na vývoj operačního prostředí, je zejména rostoucí míra globalizace, nárůst využívání silových a nátlakových prostředků v mezinárodní i národní politice. Tento trend zahrnuje nejen vedení ozbrojených konfliktů, ale i ekonomické nátlakové sankce, surovinové vydírání, vojenskou hrozbu a vnitrostátní konflikty. Důsledkem globalizace je i to, že konflikty se stávají méně předvídatelnými.

Zdrojem budoucích konfliktů budou zejména soupeření o energetické a přírodní zdroje, regionální rivalita, kulturně-hodnotové rozpory, rostoucí napětí mezi majetnými a nemajetnými a pokračující spory v nejrůznějších oblastech a prostředích. Důsledkem toho budou ozbrojené síly působit v široké škále střetů a konfliktů; regionálních, vnitrostátních i mezistátních, včetně akcí proti mezinárodnímu organizovanému zločinu a globálnímu terorismu. Budoucí krize a konflikty budou mít jak vojenské, tak civilní aspekty, budou charakterizovány asymetrickými a nepravidelnými akcemi s účastí nestátních aktérů, kteří budou ve vyšší míře používat neomezené způsoby vedení konfliktu

³ NATO (ed.). *Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization*. NATO Public Diplomacy Division, Brusel, Belgie, 2010. Dostupné také z:

http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf

⁴ DIVIŠOVÁ Vendula a kol. *Bezpečnostní prostředí 2018: implikace pro obrannou politiku a ozbrojené síly ČR*. Brno: Univerzita obrany, 2018. ISBN 978-80-7582-093-8.

a zaměří se na netradiční cíle.⁵ Za účelem řešení konfliktů budou státy nuceny využívat celé spektrum svých nástrojů v rozsahu od poskytnutí základní humanitární pomoci až po vedení intenzivních vojenských operací.

Jedním z negativních důsledků stále se rozvíjející globalizace je provázání jednotlivých oblastí národní infrastruktury, včetně kritické infrastruktury, jejíž fungování má zásadní dopad na bezpečnost státu, ekonomiku, veřejnou správu a zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva. Negativním důsledkem nárůstu globalizace je především to, že narušení kritické infrastruktury jedné oblasti může ovlivnit další oblasti, a může mít i mezinárodní dopady. Ochrana kritické infrastruktury vyžaduje sdílení odpovědnosti veřejné správy se soukromým sektorem a výměnu informací mezi veřejnou správou a dalšími relevantními organizacemi a také mezinárodní spolupráci.

V různých částech světa vzrůstá napětí, které může expandovat neočekávaným způsobem s negativními dopady na bezpečnost, strategické a životní zájmy a celkovou prosperitu zemí euroatlantické oblasti.

„Eroze mezinárodních organizací, režimů a dohod může vést k další destabilizaci globálního bezpečnostního prostředí a snížení jeho předvídatelnosti. Z hlediska bezpečnosti České republiky je rizikem především destabilizace a případné regionální konflikty na Blízkém východě, které jsou doprovázené zvýšenými migračními toky a nárůstem fundamentalismu.“⁶

Z hlediska bezpečnosti v euroatlantické oblasti je tudíž rizikem především destabilizace a případné regionální konflikty na Blízkém a Středním východě, kde se jedná o dlouhodobé konflikty, jejichž ukončení či případně řešení nelze očekávat ani v horizontu několika následujících let.

Vedle Blízkého a Středního východu trvá ozbrojený konflikt na východě Ukrajiny. V kontextu vztahů EU a NATO k Ruské federaci zůstane prioritní nasazení ozbrojených sil členských států v Pobaltí. V rámci odstrašení potenciální ruské hrozby lze předpokládat, že toto prostředí bude v tomto ohledu místem primárního evropského působení sil a prostředků NATO.

ALIANCE A SPOJENECTVÍ

Z nedávného vývoje je evidentní snaha o prohloubení spolupráce mezi NATO a EU v oblasti plánování, přípravy a vedení mnohonárodních operací. Důraz v rámci vzájemné spolupráce je kladen na eliminaci duplikací a střetů zájmů a na doplňující se role mezi oběma organizacemi. Jak EU, tak i NATO sdílejí společné strategické zájmy, stejné hodnoty a také čelí stejným problémům.

Vedle NATO a EU bude v zachování globální bezpečnosti a stability sehrávat důležitou roli OSN. Rada bezpečnosti OSN je významným aktérem při zajišťování právního rámce pro užití síly mimo sebeobranu v nepředvídaných situacích podle článku 51 Charty OSN

⁵ EUROPEAN DEFENCE AGENCY (ed.). *An Initial Long Term Vision for European Defence Capability and Capacity Needs*. EDA. Brussels, Belgium, 2006. S. 6-8. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3A133238>

⁶ DIVIŠOVÁ Vendula a kol. *Bezpečnostní prostředí 2018: implikace pro obrannou politiku a ozbrojené síly ČR*. Brno: Univerzita obrany, 2018. s. 8. ISBN 978-80-7582-093-8.

a článku 5 Severoatlantické smlouvy (NATO). NATO považuje vůdčí úlohu OSN při koordinaci multilaterálních stabilizačních a rekonstrukčních operací za velmi žádoucí. Je zřejmé, že budoucí vojenské operace budou založeny na mezinárodním právu, včetně principů Charty OSN.

Ozbrojené síly zemí NATO a EU budou muset být připraveny na společné působení s dalšími nečlenskými zeměmi a s národními a mezinárodními organizacemi, především pak s OSN, a také s nevládními organizacemi.

DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ A S NÍM SOUVISEJÍCÍ JEVY

Počet obyvatel na zeměkouli bude mít v celkovém měřítku nadále stoupající trend. Zpomalení růstu populace v Evropě a v Severní Americe postupně zvýší podíl starších osob v populaci. Celosvětově by se měl počet osob starších 60 let do roku 2050 zdvojnásobit a do roku 2100 více než ztrojnásobit. Rostoucí globální populace bude posilovat migrační tendence, ovlivňovat tlak na zdroje a na zajištění světové potravinové bezpečnosti a udržitelnosti socioekonomických systémů. Výsledkem bude politické a sociální napětí, zejména u mladé populace na územích Blízkého východu, Střední Asie a subsaharské Afriky, která se stanou zásobárnou silně nespokojených mladých mužů, více náchylných na radikalizaci. I nadále bude převažovat trend, kdy většina světové populace bude žít ve městech.

ZMĚNA KLIMATU, NEDOSTATEK ZDROJŮ A ENERGIE

Globální oteplování pravděpodobně nebude hlavním důvodem dramatických klimatických změn v krátkodobém ani střednědobém časovém horizontu. Nicméně mohlo by mít větší vliv na některé oblasti sucha a potenciálně tak vést k humanitárním krizovým situacím. Změny klimatu mohou směřovat k nedostatku pitné vody a základních surovin a tím přispívat k omezeným zásobám potravin. Tím, že mnoho států sdílí stejné vodní zdroje, může docházet k jejich lokálnímu regulování. Výsledkem bude malá úroda, hladomor, pokračující migrace a případně i vznik vnitrostátních či mezinárodních konfliktů.

Z krátkodobého i střednědobého časového hlediska je patrné, že v určitých oblastech subtropického i mírného klimatického pásma dojde k výraznému snížení zdroj pitné vody. To se může stát faktorem, který zvýší napětí, a v takto postižených oblastech, zvláště v těch méně vyvinutých, se mohou vyskytnout konflikty. To může vést k požadavku humanitárních operací, v některých případech i za účasti ozbrojených sil. Druhotným projevem bude narůstající migrace, sociální nepokoje, nestabilita a vznik konfliktů. Ozbrojené síly budou častěji zapojeny do asistenčních a podpůrných aktivit, jako je například poskytnutí humanitární pomoci.

S rostoucí světovou populací a globálně bohatnoucí společností je spojen konstantní nárůst spotřeby energie. Mění se struktura paliv a technologie výroby. Přes zvyšující se energetické úspory spotřeba i poptávka po energiích i nadále poroste. Tento významný faktor ovlivňuje řadu dalších trendů, zejména změnu klimatu, globální ekonomický růst a potravinovou bezpečnost. Požadavky na dostupnost přírodních zdrojů v budoucnu pravděpodobně porostou. Rostoucí náklady spojené s těmito požadavky mohou vést k intoleranci a nerovnosti mezi státy a společenstvími. Globální poptávka po energii rychle poroste, zatímco využití alternativních energetických zdrojů se zvýší pouze okrajově.

Závislost rozvinutých zemí na dovozu energie se podstatně zvýší. Stav zásob fosilních paliv bude mít významný dopad na globální ekonomiku, a tudíž bude ovlivňovat mezinárodní stabilitu a prosperitu v Evropě a dalších oblastech. Bezpečné zajištění dodávek fosilních paliv by mohlo představovat hlavní bezpečnostní problém.

Jedním z důsledků globálního oteplování bude i změna, která nastává v pohledu na územní nároky v oblasti severního pólu. V posledních letech je velice často zmiňována otázka Arktidy, kde klimatické změny způsobují, že tato oblast získává stále větší ekonomický význam, což se logicky odráží v tom, že se stává i předmětem politických debat a zónou narůstající vojenské aktivity. Perspektiva snadnější lodní dopravy a těžby nerostných surovin vede ke spekulacím, podle nichž se Arktida může stát dějištěm ozbrojeného konfliktu. Nicméně v této souvislosti je také třeba podotknout to, že dosavadní spory o Antarktidu mají dlouhou tradici a řešení se spíše odvíjí v duchu hledání dohod a kompromisů. Silovému či konfrontačnímu způsobu řešení nároků přeci jen brání přetrvávající extrémní klimatické podmínky, jež by si v případě vyhocení situace vyžádaly i extrémní finanční náklady, které za současné situace nemohou být vyváženy ziskem v podobě území a tím i zdrojů surovin.

AKTÉŘI

V typu a charakteristice hlavních aktérů v operačním prostředí, s výrazným vlivem na činnost ozbrojených sil, pravděpodobně nedojde k zásadní změně:

- **Státní aktéři.** V příštích 15-20 letech národní stát zůstane ústředním hráčem mezinárodního řádu. Pravděpodobně více úspěšné budou adaptabilní státy, spolupracující s řadou neustále se ovlivňujících nestátních aktérů, mezinárodních organizací a dokonce i jednotlivců s extrémním vlivem. Dojde k růstu konkurence mezi státy, pokud jde o přístup a vliv nad stále omezenějšími zdroji. V příštích letech nelze vyloučit tradiční konflikt mezi státy, nicméně mnohem pravděpodobnější budou kybernetické útoky, proxy války, případně státem sponzorované teroristické útoky.
- **Nestátní aktéři.** Nestátní činitelé (nadanárodní korporace, nevládní organizace a městské orgány) budou mít pravděpodobně větší vliv na světové dění. Vzhledem k trendům rostoucí urbanizace bude jejich zapojení obzvláště důležité pro vedení vojenských operací. Nestátní činitelé budou schopni ve větším měřítku využívat informační technologie s potenciálem výrazně narušit komunikační, informační a ekonomické trasy. V omezeném měřítku budou mít širokou škálu i vojenských schopností k napadení systémů ochrany a obrany s masovými účinky a významnými ekonomickými, sociálními a institucionálními dopady.

OPERAČNÍ PROSTŘEDÍ A JEHO CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY

Identifikace a poznání hlavních znaků (proměnných) operačního prostředí vytváří příznivé podmínky pro plánování a vedení vojenských operací, kterých se stát a jeho ozbrojené síly mohou v blízké či vzdálenější budoucnosti účastnit. Proměnných existuje celá řada, jež společně utvářejí a výrazným způsobem ovlivňují celkový charakter operačního prostředí. Mezi hlavní činitele a prvky, které jsou předmětem hodnocení operačního prostředí, patří: nepřítel, terén a klimatické podmínky, místní obyvatelstvo, životní a kulturní prostředí, technologie, informace a informační prostředí. Publikace se dále zabývá pouze proměnnou *nepřítel*, v kontextu s typem prostředí, ve kterém bude působit.⁷

NEPŘÍTEL

S ohledem na charakter nepřítele budou příslušníci ozbrojených sil ČR plnit své úkoly v zásadě ve dvou odlišných typech operačního prostředí.

V prvním typu operačního prostředí se bude jednat o plnění úkolů v rámci operace kolektivní obrany na území nebo v blízkosti napadeného členského státu NATO/EU. Zde se ozbrojené síly mohou utkat ve střetu s vysoce vyspělými ozbrojenými silami nepřítele, schopnými manévrového boje na úrovni svazků a svazů, disponujícími ZHN, nejmodernějšími systémy C4ISTAR a ofenzivními i defenzivními kybernetickými schopnostmi. Hlavním rysem nepřítele bude jeho schopnost vést nejen klasické konvenční operace velkého rozsahu, ale rovněž aktivity s výraznými prvky asymetrie a neregulérnosti v působení. Lze předpokládat, že v mnoha ohledech bude moci vést operace se schopnostmi na stejné nebo dokonce vyšší technologické úrovni než síly Aliance nebo Evropské unie.

Ve druhém typu operačního prostředí se bude jednat o plnění úkolů v stabilizačních, mírových nebo humanitárních operacích v rámci mezinárodního společenství v oblastech geograficky, klimaticky i kulturně vzdálených a odlišných od podmínek ČR. V tomto prostředí může být velmi obtížné jednoznačně identifikovat nepřítele a odlišit jeho bojovníky od civilní populace. Nepřítel bude zpravidla používat nekonvenčních a neregulérních způsobů válčení, snažit se prodlužovat konflikt, vyhýbat se rozhodujícím střetnutím, zatahovat boj do urbanizovaných prostor, usilovat o změnu povahy konfliktu, postupně vytvářet averzi místního obyvatelstva a prodlužovat konflikt i za cenu ztráty lidských životů a dalších hodnot. Schopnost vedení neregulérního boje nepřítelem bude posilována neustále se rozvíjejícími schopnostmi v komerční sféře, jako jsou internet věci, rozsáhlé možnosti zpracování dat v krátkém čase, či obrazové technologie.

Je předpoklad, že potenciálním nepřítelem v obou typech prostředí nadále zůstanou:

- Pravidelné ozbrojené síly státu, aliancí a koalicí s pevnou a známou organizační strukturou, působící dle přijatých doktrinálních zásad a pravidel, respektující normy mezinárodního práva.
- Pravidelné ozbrojené síly s proměnlivou a často méně známou organizační strukturou působící mimo přijaté doktrinální zásady a pravidla, nerespektující normy mezinárodního práva (např. vojenské síly typu tzv. Islámského státu).

⁷ Další proměnné - viz verze publikace 2018.

- Pravidelná vojenská či polovojenská uskupení státního nebo nestátního aktéra (skupiny speciálních sil), v podobě neoznačených maskovaných ozbrojenců (např. tzv. „zelení muži“ na Krymu v roce 2014).
- Polovojenské organizace a formace charakteru domobrany a občanských obranných sdružení s účelovou organizační strukturou, zpravidla jen s lehkými zbraněmi a nízkou úrovní respektování všeobecně uznávaných právních norem. Složitě bude jednoznačně určit, do které frakce a komu tyto vojenské síly patří.
- Guerillové (partyzánské) jednotky působící proti domácí vládě a jejím případným spojencům, nerespektující téměř žádné právní normy. Tyto jednotky budou dobře vycvičeny a pravděpodobně budou disponovat výzbrojí a technikou lehkého typu.
- Teroristické a zločinecké organizace či drogové kartely působící jak na národní, tak i nadnárodní či globální úrovni, které nerespektují žádné právní normy a využívají technicky vyspělou výzbroj lehčího až středního typu.
- Soukromé polovojenské ozbrojené síly, najaté na kontrakt u civilních společností, působící po celou dobu konfliktu, disponující výborně vycvičenými vojáky. Typ výzbroje může být od vysoce moderní po běžné typy, používané globálně.

KLÍČOVÉ ZÁVĚRY Z ANALÝZY OPERAČNÍHO PROSTŘEDÍ

- V důsledku narůstající globalizace budou mít krizové situace a lokální konflikty odehrávající se mimo geografický rámec euroatlantické oblasti přímý dopad na bezpečnostní situaci uvnitř těchto oblastí. Okamžité a efektivní řešení krizí se stane prioritou především pro NATO a EU. V horizontu několika následujících let USA zůstanou i nadále vedoucí světovou vojenskou mocností, nicméně o tuto roli budou ve stále větší míře soupeřit s Čínou a Ruskou federací.
- Nadcházející období bude spojeno s mohutným přesunem populace do velkých měst situovaných především v přímořských oblastech. Z hlediska bezpečnosti leží tyto oblasti v mnoha případech v místech, kde může docházet k přírodním katastrofám, jako jsou zemětřesení či záplavy, dále pak k průmyslovým haváriím v důsledku nedostačujícího zabezpečení a ochrany kritické infrastruktury.
- Prvky vlastní kritické infrastruktury se v budoucnu mohou stát terčem teroristických útoků, tudíž ochrana kritické infrastruktury se musí zaměřit na eliminaci všech možných rizik, ohrožujících fungování subjektů kritické infrastruktury a objektů.
- Změny klimatu povedou k potřebě organizovat ve velké míře humanitární pomoc v nejvíce zasažených oblastech. Bude se jednat především o tropické a subtropické oblasti, kde se předpokládá nejvyšší nárůst úbytku vody a dopadů sucha na zemědělskou produkci. Humanitární pomoc organizovaná různými organizacemi mezinárodního společenství si vyžádá přítomnost vojenské asistence, a to jak při zajištění dohledu nad distribucí humanitární pomoci, tak i při zajištění ochrany místního obyvatelstva. To sebou ponese i potřebu vojensky chránit komunikační trasy a přístup k materiálním a energetickým zdrojům.
- Růst globalizace způsobí, že dostupnost nových technologií, především informačních technologií, bude snazší a tím pádem i jejich zneužití bude frekventovanější, a to jak ze strany kriminálních organizací nebo teroristických skupin, tak i ze strany státních aktérů. Tento trend již v současnosti vede k nárůstu bezpečnostních hrozeb v kyberprostoru a k eskalaci hybridních hrozeb a do budoucna bude pokračovat ve zvýšené míře.

IMPLIKACE PRO OZBROJENÉ SÍLY ČESKÉ REPUBLIKY

S ohledem na charakteristické proměnné v operačním prostředí budou výstavba a rozvoj AČR realizovány nabytím vojenských schopností OS ČR, deklarovanými *Dlouhodobým výhledem pro obranu 2035*. Tento současně stanovuje základní principy výstavby, klíčové schopnosti a základní směry jejich rozvoje. AČR bude nadále připravena k obraně státu, jeho teritoria a k plnění spojeneckých závazků. Bude kladen důraz na zvyšování interoperability se spojenci pro celé spektrum operací a na schopnosti v oblasti podpory spojeneckých vojsk na území ČR (HNS). Dojde k posílení schopnosti manévrových jednotek. Spektrum úkolů, na kterých se AČR bude podílet, vyžaduje vyšší míru multifunkcionality jednotek, spojenou s nákupem nové výzbroje a techniky, jako i modernizací stávající techniky, zejména u pozemních a vzdušných sil. Projekty okamžitého dopadu zabezpečí v nejbližších letech vybavení vojáků taktickou výstrojí, ručními zbraněmi, balistickými vestami nebo přístroji pro noční vidění.

Pro efektivnější plnění úkolů budou doplněny zejména bojové útvary a navýšen počet aktivních záloh (AZ). Přislíbený nárůst a stabilita rozpočtu na obranu budou klíčovým předpokladem ke splnění všech závazků a úkolů.

Varovací doba pro přípravu a nasazení AČR se výrazně zkracuje, proto bude nezbytné, aby AČR již v míru disponovala potřebnými lidskými zálohami i materiálními rezervami, které nelze získat v krátkém časovém období a měla zaručeny dodávky materiálu i služeb ze strany průmyslu. K tomu bude muset využívat znalosti, zkušenosti a dovednosti všech vojáků, schopností rozvinutí do válečné struktury s využitím výběrového doplnění a mobilizace, včetně schopnosti plnění operačních úkolů pod národním velením.

LIDSKÝ FAKTOR A DOPADY NA PERSONÁL OZBROJENÝCH SIL

Komplexně připravený personál je základem úspěšného působení ozbrojených sil. Velitelé i na nejnižších stupních velení budou přebírat stále větší odpovědnost za splnění úkolů. Jejich rozhodnutí mohou mít strategické důsledky. Komplexní prostředí a působení v celém spektru operací vyžaduje vyšší nároky na přípravu a specifitější zaměření výcviku. S tím souvisí častější využívání syntetického prostředí, umožňujícího komplexní přípravu na potenciální úkoly, jejichž rámec lze jen obtížně reálně vytvářet.

Budoucí potenciální konflikt bude vyžadovat personál disponující vysokou mentální agilitou. Vojenští profesionálové budou disponovat kompetencemi zejména v oblasti využívání nových nástrojů a technologií. S tím, jak budou moderní technologie ovlivňovat způsoby vedení války, budou se měnit způsoby a postupy v provádění bojové činnosti, bojové podpory a bojového zabezpečení.⁸

Moderní informační technologie budou klást vysoké nároky na zpracování vysokých objemů dat a informací, formulaci požadavků na informace a s tím spojené efektivní rozhodování. Dynamicky vyvíjející se operační prostředí bude přinášet celou řadu komplexních problémů. Velitelé se budou zabývat řadou faktorů a dopadů svých aktivit

⁸ Winkler, John D., Timothy Marler, Marek N. Posard, Raphael S. Cohen, and Meagan L. Smith, *Reflections on the Future of Warfare and Implications for Personnel Policies of the U.S. Department of Defense*, Santa Monica, Calif.: RAND Corporation, PE-324-OSD, 2019. As of February 04, 2020: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE324.html>

a musí být schopni kriticky myslet, vnímat vývoj v různých variantách a předjímat důsledky svých rozhodnutí.⁹

Působení ozbrojených sil především v mnohonárodním a multikulturním prostředí bude klást na vojenské profesionály vysoké požadavky jak na jejich komunikační dovednosti, tak na vhodně zvolený způsob jednání a vystupování. Vojenští profesionálové musí být schopni globálního myšlení, které jim umožní rozumět jiným kulturám, chápat způsob jejich myšlení a chování, včetně kompetence k řízení multikulturních týmů.¹⁰

Zásadní roli při vedení jednotek bude hrát vhodně zvolený styl vedení lidí (leadership). Velitelé (leaderi) budou mnohem častěji komunikovat s podřízenými prostřednictvím virtuálního světa než osobním kontaktem. Zejména vysoce rozvinutá emoční inteligence¹¹ jim umožní porozumět jak sobě samým, tak potřebám podřízených, včetně jejich motivování a rozvíjení.

Naplnění požadavků na kvalitu lidských systémů a lidských zdrojů bude vyžadovat inovativní přístupy k jejich přípravě. Současné moderní trendy v přípravě personálu, zejména v civilním prostředí, stále více uplatňují přístup ke vzdělávání podle kompetencí. Tento přístup umožňuje účastníkům učení řešit v budoucnu komplexní a složité problémy. Pro příslušníky ozbrojených sil se komplexní a složité problémy budou odvíjet z povahy pravděpodobného budoucího konfliktu, v němž budou nasazeni.

VČASNOST REAKCE A KRÁTKÝ REAKČNÍ ČAS

Účinné zpravodajství umožní předvídat vznik krizové situace a vytvoří podmínky pro její předcházení nebo zastavení její eskalace. Včasné nasazení vojenských schopností zejména v počátečních fázích krizové situace vyžaduje mnohem vyšší míru pohotovosti a připravenosti ozbrojených sil a eliminaci překážek omezujících rychlost zasazení (politické rozhodování, přeprava, volnost pohybu a působení v globálních prostorech). Bude růst požadavek na zajištění včasného nasazení do prostorů operace.

UDRŽITELNOST

Vzdálenost operací od území státu, omezená podpora ze strany hostitelské země a potřeba nepřetržité logistické podpory vyžaduje účinnou mezinárodní spolupráci, podporu ze strany soukromého sektoru a posilování sil a prostředků operační logistiky. Zásadní význam má zajištění a ochrana komunikačních tras, dostupnost zásob a zajištění bezpečnosti dodávek pro ozbrojené síly ze strany průmyslu.

⁹ ŠTĚPÁNEK, Přemysl and Richard SAIBERT. Officer's Competencies. *Vojenské rozhledy*. 2020, 29 (1), 051-070. ISSN 1210-3292 (print), 2336-2995 (online). Dostupné na: www.vojenskerozhledy.cz

¹⁰ *Future Land Operating Environment 2035: Dirección de Investigación, Doctrina, Orgánica y Materiales*. DIDOM_IV-22. Spanish Army, 2018.

¹¹ Emoční inteligence se zabývá porozuměním sebe sama a ostatních. Zahrnuje pět složek sebeuvědomění, sebeovládání, motivace, empatie a společenská obratnost. Koncept emoční inteligence může být obtížnější pochopit, ale je jedním z klíčů k identifikaci a rozvoji tzv. měkkých kompetencí, které pomáhají profesionálnímu růstu zaměstnanců v každé organizaci čili i vojáků.

OCHRANA SIL

Požadavky na vysokou bojovou účinnost zbraňových systémů jednotek i jednotlivců musí být v souladu se zajištěním adekvátního stupně jejich ochrany. Vybavení ozbrojených sil ochrannými systémy a prvky bude vyžadovat spolupráci a zapojení řady různých vojenských i nevojenských vědeckých, výzkumných a vývojových institucí, jež budou přispívat k vytváření požadovaných schopností v oblasti ochrany.

PŘIPRAVENOST ZÁLOH

Relativně malé profesionální síly vyžadují adekvátní úroveň připravených záloh k provádění, podpoře a udržení dlouhodobých operací. Nezbytné je disponovat dostatečným počtem důstojníků pro řízení válečného rozvinutí ozbrojených sil.

MULTIDIMENZIONÁLNÍ BOJIŠTĚ

Vývoj operačního prostředí ovlivňuje i způsob vedení bojové činnosti, do kterého se promítá nelinearita, nasazení malých mobilních jednotek na velkém prostoru, použití vysoce přesných zbraňových systémů, nasazování autonomních bezobslužných systémů a vytváření přehledu o situaci v reálném čase.

Bojová činnost bude vedena ve všech doménách (země, vzduch, voda, vesmír, kybernetická doména). Nasazováno bude velké množství malých mobilních skupin na velkém prostoru. Na důležitosti budou nabývat všechny druhy manévru a bojové činnosti (léčka, obchvat, prosakování, výpady a další). Poroste význam neregulérních a asymetrických činností používaných speciálními silami a centralizace bojových skupin pro provedení operace a jejich opětovné rozptýlení v prostoru operace.

V rámci taktiky lze předpokládat další ústup od vedení obranných a útočných činností liniovým způsobem. Dominantní se stane snaha ovládnout co největší počet rozhodujících objektů na co největším prostoru dobře vybavenými a vyzbrojenými malými skupinami bojovníků. K dosažení počátečního úspěchu bude připravováno koncentrované úsilí všech složek ozbrojených sil, které budou využity později v řešení postkonfliktní situace. V závěrečných fázích operace bude minimalizována vojenská přítomnost a prioritní bude neustálá připravenost záloh na taktické, operační, ale i strategické úrovni velení.

Vedení bojové činnosti bude plně závislé na komunikační datové technice a systémech schopných získávat, zpracovávat a předávat informace, podklady a analýzy v reálném čase v rámci konceptu FMN.

Plánování a vedení operací bude mít dlouhodobý cyklický charakter. Plánování a příprava operací bude vyžadovat všezahrnující (*comprehensive*) přístup s nutností koordinace mezi všemi komponenty společných sil a zapojení mezinárodních, vládních i nevládních orgánů a organizací. Poroste význam kompatibility výpočetní techniky a programového vybavení, ale i důraz na sladění plánovacích procesů a postupů (standards) bez ohledu na jazykové a národnostní bariéry.

Pokroky v informačních systémech, prostředcích spolupráce, uvědomování o situaci, vesmírných systémech a vojenském hardwaru umožní plánování a provádění vojenských operací ve vyšším tempu. Informační operace budou využitelné ve stále větší míře, protože

extenzivní využívání a spoléhání se na informace a s tím související procesy a systémy vytvoří zranitelná místa i příležitosti jak pro vlastní ozbrojené síly, tak i pro nepřítele.

Přijaté koncepce a praktické zvládnutí činností v prostředí FMN umožní reakci a rozhodnutí k řešení situace téměř v reálném čase. Dojde k přenesení odpovědnosti na taktický stupeň a v jeho rámci na nejnižší velitele; operativní a přitom účinné velení a řízení se stane rozhodujícím předpokladem úspěchu při vedení bojové činnosti.

Vzhledem k předpokládanému použití velkého množství malých, kvalitně vyzbrojených a vybavených jednotek působících na velkém prostoru je velká pravděpodobnost, že v jedné operaci povedou tyto jednotky různé druhy bojové i nebojové činnosti ve stejném čase. Celkem reálně se dá předpokládat, že ve stejném čase v jednom prostoru budou tyto skupiny vést boj s vysokou intenzitou a v druhém prostoru ve stejnou dobu povedou stabilizační nebo zajišťovací operaci k zajištění míru, případně úkoly humanitární pomoci. To povede ke složitostem při řízení a velení v jednotlivých fázích operace.

Při činnosti jednotek se projeví velké rozdíly mezi ozbrojenými silami z důvodu různých profesionální připravenosti vojáků, ale i z hlediska technologické rozdílnosti používaných zbraňových a komunikačních systémů. V některých situacích bude nutno zachovat schopnost působení bez vyspělé techniky či technologií. Daleko větší význam v působení jednotek bude mít zpravodajská činnost. Nejen v zabezpečování sběru informací, ale hlavně v jejich předávání všem aktérům na bojišti v reálném čase pomocí vysoce inteligentních komunikačních systémů na bázi satelitní a digitální datové komunikace.

Ve stabilizační fázi operací bude kladen důraz na minimalizaci vedlejších účinků použití zbraňových systémů. Na základě získání přesných podkladů pro selektivní výběr cílů bude následné použití přesných zbraňových systémů vysoce efektivní. Toto se projeví především v zastavěných prostorech, kde bude snaha snížit vedlejší škody a ztráty na majetku a na životech civilního obyvatelstva. V této fázi se bude snižovat požadavek na použití bojových sil a narůstat poptávka po silách bojového zabezpečení a podpory, případně „specializovaných policejních sil či provinčních rekonstrukčních týmů.

Ozbrojené síly se budou podílet na zajištění poválečného (postkonfliktního) uspořádání v daném prostoru, což bude zajišťovat postupný přechod od poválečného stavu k normálnímu civilnímu řízení. Přechod od bojových ke stabilizačním aktivitám bude vyžadovat zapojení do výstavby institucí a přípravy ozbrojených sil (*capacity building*). V době mezi ukončováním bojových operací a znovunastolením civilního řízení budou mnohé civilní úkoly vyžadovat podporu vojenských sil.

Budoucí operace budou vedeny téměř vždy jako mnohonárodní operace. Z důvodů maximálního účinku dosaženého při vedení bojové činnosti, již při samotném plánování a zahájení operace, budou kladeny vysoké požadavky na co nejrychlejší vytvoření struktury a množství sil s důrazem na interoperabilitu a kompatibilitu všech jednotek z hlediska technického, výzbrojního zabezpečení a z hlediska vybavení komunikačními prostředky.

Nezbytné bude ujednacení zásad taktiky a vedení bojové činnosti všech zúčastněných jednotek a národů. Tento požadavek je omezován rozdíly mezi vyspělými a ostatními státy, a to nejen z hlediska vybavení a výzbroje, ale i z hlediska nízké úrovně interoperability v oblasti doktrinální.

POŽADAVKY NA SCHOPNOSTI

Ozbrojené síly musí být schopny společného, vševojskového (joint) působení v celém spektru operací. Kritickým předpokladem úspěšného působení je zvládnutá informace, rychlost nasazení a dlouhodobá udržitelnost v prostoru operace. Ozbrojené síly musí být schopny rychlé adaptace na vývoj v operaci, rychlé interakce s civilními představiteli, nevládními organizacemi a dalšími agenturami ve společném operačním prostoru. Působení ozbrojených sil vyžaduje ve vyšší míře speciální podpůrné dovednosti v oblastech strojírenství, spojení, radiologická, biologická a chemická obrana, speciální operace, civilně-vojenská spolupráce, logistika a zdravotní zabezpečení (např. i v rámci koncepce reach-back).

Velká různorodost hrozeb může vyžadovat soubor schopností k vedení operací na území státu, ale i na značnou vzdálenost od státní hranice, za účelem efektivní eliminace hrozeb přímo v jejich počátcích. Ozbrojené síly budou potřebovat zachovat dovednost budovat a udržet všechny schopnosti, které jsou nezbytné k naplnění potřeb národní bezpečnosti a obrany.

Koncepční rámec pro tvorbu a rozvoj vojenských schopností¹² specifikuje tyto hlavní oblasti vojenských schopností.

- **Přípravenost:** Zajištění dostatečné a účinné vojenské přítomnosti v dané geografické oblasti, s cílem reagovat na požadavky vyplývající ze změny strategického prostředí.
- **Velení a řízení:** Rozhodující stavební prvek pro zajištění pružného a efektivního rozhodovacího procesu a pro zajištění schopnosti ozbrojených sil, flexibilně reagovat na nové bezpečnostní hrozby,
- **Zpravodajství:** Úspěch při plánování, přípravě a vedení budoucích operací závisí na účinném zpravodajství a na schopnosti sbírat, třídít, analyzovat a vzájemně sdílet získané informace. Potřeba získat informační a zpravodajskou převahu s sebou nese potřebu ovládnout kybernetický prostor a účinně jej bránit.
- **Nasaditelnost:** Budoucí operace budou vyžadovat rychlé nasazení sil ve všech dimenzích, charakteristickým rysem budoucích operací bude boj v urbanizovaném prostoru. Charakter operací bude vyžadovat, aby jednotky disponovaly nejen zbraněmi určenými k fyzické destrukci, ale i neletálními zbraňovými systémy. Snahou bude maximálně eliminovat negativní dopady na život populace a životní prostředí v prostoru nasazení.
- **Ochrana sil:** Pro dosažení nutné úrovně ochrany sil bude rozhodující detekce takových typů zbraní, které z legislativních, morálních či etických důvodů nejsou spojencům k dispozici, ale které může protivník proti spojeneckým silám nasadit (zejména zbraně hromadného ničení). Vzhledem k pravděpodobnosti jejich možného použití a jejich následkům bude nezbytné připravit účinnou ochranu vlastních sil. Prioritou bude ošetřování zasažených vojáků i jednotek a jejich evakuace,
- **Rozmístitelnost:** Schopnost efektivní přepravy, mobilita a rozmístitelnost jednotek bude jednou ze základních podmínek pro zajištění zásobování a doplňování jednotek ve všech fázích operace. Ozbrojené síly musí disponovat prostředky pro zabezpečení strategické přepravy sil a prostředků, především pak letecké přepravy, a musí

¹² SHAPE/ACT (ed.). *Bi-SC Capability Hierarchy*. SH/PLANS/JCAP/FCP/15-310118. Mons, Belgium, 2015.

disponovat rovněž prostředky k zabezpečení příjmu, soustředění a odesílání materiálu i jednotek.

- Udržitelnost: Průběh operací a jejich konečný výsledek bude významně ovlivněn úrovní logistického zabezpečení. V prostředí mnohonárodní operace budou kladeny značné nároky i na mnohonárodní logistiku, především v oblasti interoperability. Splnění minimálních požadavků týkající se operačních procedur logistické podpory se stane určujícím kritériem pro úspěšné vedení budoucích operací.

Název: Operační prostředí: Implikace pro použití a rozvoj ozbrojených sil ČR 2019

Autoři:

[Ing. Ján Spišák, Ph.D.](#)

[Ing. Zdeněk Petráš, Ph.D.](#)

[Ing. Tomáš Špok, Ph.D.](#)

[Ing. Richard Saibert, Ph.D.](#)

[Mgr. Marek Fiebich, M.A.](#)

Grafická a ediční úprava: Mgr. Martin Doleček

Vydavatel: Univerzita obrany v Brně

Tisk: Oddělení vydavatelství a správy studijních fondů UO, Brno

Náklad: 50 ks

Rok vydání: 2020

Vydání: první